

Ingediend via www.internetconsultatie.nl

Ministerie van Justitie en Veiligheid

t.a.v. de heer Grapperhaus

en de heer drs. S. Dekker

Den Haag, 18 november 2020

dossiernummer: [REDACTED]

uw kenmerk: n.v.t.

telefoonnummer: [REDACTED]

e-mail: [REDACTED]

Betreft: wetsvoorstel verhoging wettelijk strafmaximum doodslag

Geachte ministers,

Op 24 september 2020 is de internetconsultatie 'verhoging wettelijk strafmaximum doodslag' gepubliceerd. De NOvA voldoet graag aan uw verzoek en heeft zijn adviescommissie strafrecht gevraagd te adviseren.

Bijgaand stuur ik u het advies van de adviescommissie. De algemene raad sluit zich aan bij de overwegingen van de adviescommissie en verzoekt u deze bij de verdere uitwerking te betrekken.

Met de meeste hoogachting,

[REDACTED]

algemeen secretaris

bijlage: advies van de adviescommissie strafrecht

Bezoekadres
Neuhuyskade 94
2596 XM Den Haag
Tel. 070 - 335 35 35

Postadres
Postbus 30851
2500 GW Den Haag

www.advocatenorde.nl

ADVIES

Van	: adviescommissie strafrecht (ACS)
Datum	: 18 november 2020
Betreft	: wetsvoorstel verhoging wettelijk strafmaximum doodslag

SAMENVATTING

Conclusie

De ACS adviseert het wetsvoorstel in heroverweging te nemen omdat (i) niet is gebleken van de noodzaak van de voorgestelde regeling, (ii) door de wijziging van de voorwaardelijke invrijheidsstelling op korte termijn aanzienlijk hogere netto straffen kunnen worden opgelegd door de rechter en (iii) de verhouding tot andere strafmaxima in onbalans komt door de verhoging.

CONSULTATIETREACTIE

Inleiding

Het wetsvoorstel verhoging wettelijk strafmaximum doodslag beoogt het Wetboek van Strafrecht te wijzigen in verband met de invoering van een verhoogd strafmaximum voor doodslag. Voorgesteld wordt om de op dit feit gestelde vrijheidsstraf te verhogen van vijftien naar vijftientig jaar.

(i) De noodzaak van de voorgestelde regeling

In het wetsvoorstel wordt erop gewezen dat de strafbedreiging van doodslag – op zichzelf en in verhouding met in het bijzonder het strafmaximum van moord – recht moet doen aan de ernst van dit feit en de rechter voldoende armslag moet geven om een passende straf op te kunnen leggen. Volgens de memorie van toelichting zijn er signalen uit de rechtspraak die indiceren dat het strafmaximum bij zeer ernstige gevallen van doodslag als knellend wordt ervaren en het verschil tussen de maximumduur van de tijdelijke gevangenisstraffen voor doodslag en moord (te) groot wordt bevonden.

Het belangrijkste argument voor de voorgenomen wijziging in de memorie van toelichting is dat de maximale tijdelijke gevangenisstraf voor moord in 2006 is verhoogd van twintig naar dertig jaar. Het daarmee ontstane ‘strafgat’ tussen moord en doodslag zou daarom verkleind moeten worden.

Bij de behandeling van dat wetsvoorstel verhoging strafmaxima in 2004 heeft de minister de Kamer nog tegengeworpen dat de door de Kamerleden voorgestelde 30 jaar voor de rechter een ‘niet te overziene periode’ is en derhalve ‘minder reëel’, terwijl ook ruimte kon worden gezocht in de regeling van de voorwaardelijke invrijheidstelling¹. Desondanks was een meerderheid van de Kamer van mening dat het maximum omhoog moest. De rechter zou behoefte hebben aan meer armslag. Hij zou in sommige gevallen hoger willen straffen dan 20 jaar, juist zonder een levenslange gevangenisstraf op te hoeven leggen. De strafverhoging bij moord was dus niet zozeer ingegeven door de wens om hoger te straffen, maar was vooral bedoeld om het gat tussen twintig jaar en levenslang te verkleinen.

¹ Kamerstukken II 2003/04, 28 484, nr. 34, p. 30-31.

De ACS wijst er daarnaast op dat in veel gevallen vijftien jaar niet het strafmaximum is in zaken waar doodslag ten laste is gelegd. Het strafmaximum kan oplopen tot twintig jaar indien de verdachte naast doodslag ook voor een ander strafbaar feit wordt veroordeeld². Daarbij komt dat tussen doodslag en moord ook nog een ander strafbaar feit met een hogere maximum straf zit: gekwalificeerde doodslag (artikel 288 WvSr). De doodslag wordt in die gevallen kort gezegd gepleegd met het oogmerk om een ander strafbaar feit gemakkelijk of mogelijk te maken, of om daarvoor straffeloos te blijven. Het strafmaximum voor deze vormen van doodslag is levenslang of een gevangenisstraf van dertig jaar.

Het enige voorbeeld uit de rechtspraak waaruit concreet blijkt dat de rechter zwaarder had willen straffen dan het wettelijke strafmaximum is Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 20 juli 2016, ECLI:NL:GHARL:2016:5907. Het gerechtshof overwoog in die zaak dat het een gevangenisstraf van zestien jaar in beginsel geboden achtte, maar gebonden was aan het strafmaximum van vijftien jaar. Het verschil was derhalve beperkt.

In de memorie van toelichting wordt ook gewezen naar Rechtbank Rotterdam 13 december 2019, ECLI:NL:RBROT:2019:9745. De rechtbank legde een gevangenisstraf van veertien jaar en een (niet gemaximeerde) maatregel van terbeschikkingstelling met verpleging van overheidswege op, terwijl in die zaak - gelet op artikel 57 WvSr - het strafmaximum een gevangenisstraf van negentien jaar was. Deze zaak kan derhalve moeilijk dienen ter onderbouwing van de noodzaak van de voorgestelde regeling.

Dat verschillende leden van het openbaar ministerie pleiten voor een verhoging van het strafmaximum voor doodslag maakt de noodzaak van de voorgestelde regeling ook niet duidelijk; het is immers de rechter die uiteindelijk bepaalt welke straf in het concrete geval passend en geboden is.

De ACS is van mening dat uit de in de memorie van toelichting gegeven voorbeelden onvoldoende blijkt van de noodzaak van de voorgestelde regeling.

(ii) Wijziging voorwaardelijk invrijheidsstelling (naar verwachting per 1 mei 2021)

Naar verwachting treedt in de loop van volgend jaar de wet Straffen en beschermen in werking. Deze wet beperkt de maximale duur van voorwaardelijke invrijheidstelling tot twee jaar³. Een gevolg van deze wet is dat veroordeelden na invoering niet meer na twee derde van hun straf voorwaardelijk kunnen vrijkomen, maar op zijn vroegst twee jaar voor het einde van de opgelegde straf. Een veroordeelde die dan vijftien jaar gevangenisstraf opgelegd heeft gekregen kan dus pas na dertien jaar onder voorwaarden in vrijheid worden gesteld, daar waar dat onder de huidige wetgeving na tien jaar is.

Naar de mening van de ACS brengt deze wetswijziging met zich mee dat de rechter al op korte termijn meer ruimte krijgt om een hogere netto gevangenisstraf voor doodslag op te leggen, zonder dat de voorgestelde regeling daarvoor noodzakelijk is.

² Op grond van artikel 57 lid 2 WvSr is b j meedaadse samenloop het strafmaximum het totaal van de hoogste straffen op de feiten gesteld, maar niet meer dan een derde boven het hoogste maximum. Op grond van deze bepaling is b bijvoorbeeld b j doodslag met een vuurwapen het strafmaximum negentien jaar (artikel 287 WvSr maximaal vijftien jaar vermeerderd met artikelen 26 jo 55 lid 3 WvM maximaal vier jaar).

³ Artikel 15, eerste lid, onder b, Sr, Wetsvoorstel Straffen en beschermen, Kamerstukken I 2019/20, 35 122, nr. A; aangenomen door de Eerste Kamer op 24 juni 2020; de wet treedt naar verwachting op 1 mei 2021 in werking.

(iii) Verhoging naar 25 jaar

In de memorie van toelichting wordt uiteengezet dat met een verhoging van het strafmaximum voor doodslag naar vijftientwintig jaar, het strafmaximum beter gepositioneerd wordt in verhouding tot de maximale tijdelijke gevangenisstraf voor moord en het algemeen strafmaximum.

Gelet op de gevolgen van de hiervoor onder (ii) vermelde aanstaande wetwijziging, ontstaat bij een verhoging naar een strafmaximum van vijftientwintig jaar volgens de ACS juist een scheve verhouding tot andere feiten. Bij oplegging van de voorgenomen maximumstraf voor doodslag zal het netto strafdeel immers drieëntwintig jaar zijn, hetgeen aanzienlijk hoger is dan het netto strafdeel dat bij andere feiten kan worden opgelegd – met uitzondering van moord.

In het bijzonder zal de wijziging tot consequentie hebben dat bij delicten waar de dood het gevolg is (zoals art. 141 lid 2 sub 2, 302 lid 2; 312 lid 3 WvSr en 175 WvW) doodslag qua bestraffing met die delicten niet meer in de pas loopt. Bij die delicten is het gevolg namelijk ook weer afgestemd op de delictshandelingen en mogelijke andere gevolgen zoals letsel, zodat de door de wetgever bedachte systematiek in onbalans raakt. Aan dit aspect is volgens de ACS in de memorie van toelichting onvoldoende aandacht besteed.

De verhoging naar vijftientwintig jaar gevangenisstraf, alsook de verhouding daarvan tot de maximale tijdelijke gevangenisstraf voor moord, sluit volgens de regering aan bij de strafmaxima van doodslag en moord die in het Caribisch deel van het Koninkrijk gelden. Hierbij is echter geen rekening gehouden met het feit dat in het Caribisch deel van het Koninkrijk ook na 1 mei 2021 een regeling van voorwaardelijke invrijheidsstelling blijft gelden, zoals wij die op dit moment ook nog in Nederland kennen. Indien in dat deel van het Koninkrijk de maximale gevangenisstraf van vierentwintig jaar zou worden opgelegd voor doodslag, bedraagt het netto strafdeel derhalve zestien jaar. Met de voorgestelde verhoging zal het netto strafdeel voor doodslag in mei 2021 deze omvang ver overstijgen tot drieëntwintig jaar.

Bovendien heeft de Caribische wetgever bij de invoering van het Wetboek van Strafrecht juist gekozen voor een verlaging van de strafmaxima. De maximumstraf van levenslang voor doodslag is bijvoorbeeld geschrapt ondanks het feit dat het aantal zware geweldsdelicten in het Caribisch deel van het Koninkrijk (met name in Curaçao) in verhouding veel hoger ligt dan hier te lande.

De ACS is gelet op het voorgaande van mening dat het huidige strafmaximum voor doodslag juist past bij het niveau daarvan binnen het Koninkrijk.